

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรสัตว์น้ำ ถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สามารถสร้างชิ้นทดแทนและรักษาให้คงอยู่ได้ ถ้ามีการใช้อย่างถูกวิธีและไม่เกินกำลังที่ธรรมชาติสร้างขึ้นแล้วก็สามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอและยั่งยืน ผลผลิตจากการทำการจับสัตว์น้ำ นอกจากนำมาใช้เพื่อบริโภคภายในประเทศแล้ว ยังมีส่วนที่เหลือส่งเป็นสินค้าออกในรูปแบบต่าง ๆ แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทำให้ชนิดและปริมาณของสัตว์น้ำลดจำนวนลง ซึ่งถ้าหากยังคงปล่อยให้สภาพการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรสัตว์น้ำที่นำมาใช้เป็นอาหารและประโยชน์ด้านอื่น ๆ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงควรร่วมมือกันดูแลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำยังคงมีความอุดมสมบูรณ์สืบต่อไป

ปัจจุบันทรัพยากรสัตว์น้ำของประเทศไทยได้ลดจำนวนลงอย่างมาก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจับสัตว์น้ำที่ขาดความสำนึกรับผิดชอบ กรมประมงจึงได้กำหนดให้มีการใช้มาตรการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ (ปิดอ่าวทะเลฝั่งอ่าวไทย) เป็นระยะเวลา 3 เดือน ระหว่างวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม ของทุกปี สารสำคัญของมาตรการดังกล่าวเป็นการกำหนดห้ามใช้เครื่องมือทำจับสัตว์น้ำบางชนิด ที่อาจส่งผลกระทบต่อการแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำในช่วงเวลานี้ โดยได้ประกาศใช้มาตรการดังกล่าวมาตั้งแต่ ปีพ.ศ.2496 นับมาถึงปัจจุบันเป็นเวลา 56 ปี ซึ่งที่ผ่านมาได้ประสบผลสำเร็จในการรักษาประชากรสัตว์น้ำให้คงความสมดุลตลอดมา ซึ่งประกาศที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบัน คือ ประกาศฉบับ ลงวันที่ 24 มกราคม 2550 ซึ่งกรมประมงยึดหลักปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฯ อย่างเคร่งครัดและเข้มงวดกวดขันในการใช้มาตรการดังกล่าว เพื่อให้สัตว์น้ำคงความอุดมสมบูรณ์และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป สำหรับเครื่องมือจับสัตว์น้ำต้องห้าม ได้แก่ เครื่องมืออวนลากทุกชนิด เครื่องมืออวนติดด้วยวิธีล้อมติดปลาทุ เครื่องมืออวนล้อมจับ เครื่องมืออวนครอบ อวนช้อน หรืออวนยก ที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) ทำการประมงปลากะตัก เครื่องมืออวนรุนที่ใช้ประกอบกับเรือกลที่มีขนาดความยาวเรือเกินกว่า 14 เมตร ขึ้นไป (บ้านเมืองออนไลน์, 2553)

ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีเป็นหน่วยงานที่สังกัดสถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำและภารกิจใน 2 ด้าน คือ การผลิตพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ และงานวิจัยและปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำและพรรณไม้น้ำ ซึ่งมีผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กรมประมงวางไว้ในการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำและทำการปล่อยเพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นการทดแทนทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำที่มีความเสื่อมโทรมและต้องสูญเสียนไปทุกวัน เพื่อก่อประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและในภาพรวมของประเทศชาติสืบไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำ
3. เพื่อวิเคราะห์อำนาจการทำนายของปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี ตามความคิดเห็นของผู้ประกอบอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำอยู่ในระดับมาก
2. ผู้ประกอบอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีแตกต่างกัน
3. ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำสามารถทำนายประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีได้

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร คือ ผู้ประกอบอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำ และเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น 630 คน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1970 อ้างถึงใน ยุทธ ไกรวรรณ, 2550 : 157) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่างในส่วนของประชาชนที่มีอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำ 244 คน ส่วนเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี ผู้วิจัยเลือกศึกษาทั้งหมดทั้ง 30 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
 - 3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ประกอบด้วย
 - 3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และรายได้
 - 3.1.2 ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้แก่ โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ ระบบการบริหาร บุคลากร รูปแบบการบริหาร ทักษะการบริหาร และค่านิยมร่วม

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ ด้านการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ด้านการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และด้านการเสริมสร้างและสร้างจิตตานุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน 2553

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโดยใช้แนวคิดของแม็คเคินเซย์ (McKinsey อ้างถึงใน สมยศ นาวิการ, 2543 : 24-32) และศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี โดยใช้ขอบเขต อำนาจหน้าที่ของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีเป็นกรอบการศึกษา โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

สัตว์น้ำ หมายถึง สัตว์ที่เกิดโดยธรรมชาติและจากการเพิ่มผลผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ ของ ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี

การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ หมายถึง การดูแล ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ ให้อยู่ใน สภาพที่สามารถใช้ประโยชน์แก่สาธารณชนได้ ไม่เกิดสถานะเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำ

ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของ ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆ ที่กำหนดทิศทางในการใช้ ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร ซึ่ง ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ ระบบการบริหารงาน บุคลากร ลักษณะการบริหารงาน ทักษะการบริหาร และค่านิยมร่วม

โครงสร้างองค์กร (Structure) หมายถึง ความสัมพันธ์ของทรัพยากรด้านมนุษย์ที่ได้ กำหนดไว้ในองค์กรประกอบด้วยความสัมพันธ์ของการกระจายอำนาจ ความชำนาญเฉพาะอย่าง ของงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ช่วงการบังคับบัญชา และขนาดขององค์กร

กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงาน ซึ่งได้วางแผนให้สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวอยู่ได้ท่ามกลางการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ระบบการบริหาร (Systems) หมายถึง ระเบียบวิธีปฏิบัติในการทำงานประจำ ซึ่งเป็น การบ่งบอกถึงวิธีการปฏิบัติงานต่างๆขององค์กร เพื่อค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยของระบบต่างๆ เช่น ระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบงบประมาณ ระบบการให้บริการ ระบบการควบคุมคุณภาพและระบบ การวัดผลงาน เป็นต้น

บุคลากร (Staff) หมายถึง ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและทดสอบ พันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีในการทำงาน

รูปแบบการบริหาร (Style) หมายถึง รูปแบบและความสามารถในการบริหารงานของ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีในการควบคุมและดูแลการปฏิบัติงานของ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน จนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์วิจัย และทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี

ทักษะการบริหาร (Skill) หมายถึง ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีมีผล การปฏิบัติงาน โดยรวมเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานต่าง ๆ

ค่านิยมร่วม (Shared Values) หมายถึง ปรัชญาที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยและทดสอบ พันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรียึดถือปฏิบัติร่วมกัน

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายของงานของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ของงานในด้านการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ ด้านการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ด้านการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ด้านการเสริมและสร้างจิตอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ด้านการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ หมายถึง ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีสามารถผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ คือ กุ้งก้ามกราม ปลู่ม้า กุ้งแชบ๊วย และปลากะพงขาวได้อย่างมีคุณภาพ เจริญเติบโตเร็ว ทนทานต่อโรค

ด้านการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ หมายถึง ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีสามารถปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้สัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ด้านการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน หมายถึง ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีทำให้สัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติเพิ่มขึ้น รวมทั้งให้การช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ผู้ที่ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพด้านสัตว์น้ำมีรายได้เพิ่มขึ้น

ด้านการเสริมและสร้างจิตอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ หมายถึง ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรีจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สัตว์น้ำแก่ผู้ประกอบอาชีพด้านการจับสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี
2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี
3. ทำให้ทราบข้อมูล สภาพปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำเพชรบุรี เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานตามนโยบาย โดยมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป

